

فقه اقتصاد مقاومتی

حمایت از کالای داخلی

جلسه چهارم

تاریخ	پنج شنبه ۳۰ - آبان ماه - ۱۳۹۸
مبحث ارائه شده	چیستی کالای ایرانی
زمان فایل صوتی	۴۹ دقیقه
حجم فایل صوتی	
مکان	موسسه فرهنگ و تمدن توحیدی

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مباحث گذشته

امروز ما امیدواریم که بحث موضوع شناسی حمایت از کالای ایرانی را به اتمام برسانیم. و از جلسه بعد، با این موضوع شناخته شده، وارد تحلیل بحث حمایت از کالای ایرانی بشویم.

امروز ما دو بحث داریم. یکی مقصود از کالای خارجی و دیگری آثار اقتصادی حمایت از کالای ایرانی. مستحضری که سطح دوم موضوع شناسی با فلسفه طرح و ایجاد موضوع، کارکرد موضوع و... می بینیم. با این نگاه تحویل دستگاه فقه می دهیم. دستگاه فقه خروجی اش را ارائه می دهد. پس بحث دوم ما آثار حمایت از کالای

ایرانی است. اگر دوستان جایی سوال داشته باشند، در جلسات آتی ما در خدمتشان هستیم.

مقصود از کالای خارجی

از باب تعرف الاشیاء باضدادها، باید بدانیم در مقابل کالای ایرانی چیست تا بتوانیم ابعاد مفهومی این را درست بفهمیم. وقتی می‌گوییم حمایت از کالای ایرانی باید بکنیم، در مقابل کالای خارجی است. این موضوع و این پدیده و حکم فقهی اساسا برای این ایجاد شده است. پس بنابراین فهم کالای خارجی در بحث ما بسیار مهم است. چون اگر بگوییم حمایت از کالای ایرانی واجب است، یعنی در برخی از بخش‌ها ممکن است در شرایط جنگ اقتصادی، خرید کالای خارجی حرام باشد. بنده بارها عرض کرده بودم که این جنگ اقتصادی فعلا ادامه خواهد داشت. و تقریبا می‌توان گفت این یکی از جنگ‌های جدی ما با استکبار جهانی است. که آقا هم در آخرین جلسه‌ای که با تولید کنندگان داشت، تصریح و تاکید کرد که این حالا حالاها هست و خیال نکنیم با دو تا نشست و برخاست و سلام علیک و این که رئیس‌جمهور آن کشور بگوید ما حل می‌کنیم، مسئله حل بشود. نه این جنگ ادامه دارد و جنگ هم جنگ جدی است.

من چن این بحث‌ها را قبلا گفته‌ام اشاره می‌کنم و رد می‌شوم:

یک. کالایی که توسط رژیم غاصب صهیونیستی و آمریکا تولید یا با نام تجاری آنها عرضه می‌شود. جنگ رسمی را این‌ها علیه ما راه انداخته‌اند. بقیه به گونه‌ای اقرار اینها محسوب می‌شوند.

دو. کالایی که توسط کشورهای اروپایی تولید یا با نام تجاری آنها عرضه می‌شود. از این قبیل کشورها برخی کشورهای اسلامی از جمله کشور عربستان را می‌توان نام برد. البته شاید بتوان این کشور را ملحق به کشورهای دسته اول کرد. بلکه گاهی نقش جدی جنگ افروزی را خود عربستان علیه کشورهای منطقه دارد.

سه. کالایی که توسط برخی کشورهای غیر اسلامی، ولی همراه ایران همانند روسیه، چین و ونزوئلا تولید یا با نام تجاری آنها عرضه می‌شود. ممکن است آثار و پیامد این‌ها با سایر کالاهای خارجی متفاوت باشد.

چهار. کالایی که توسط برخی کشورهای اسلامی مانند ترکیه، مالزی، پاکستان، افغانستان و اندونزی تولید یا با نام تجاری آنها عرضه می‌شود.

پنج. کالایی که توسط برخی کشورهای اسلامی جبهه مقاومت یا گروههای مقاومت همانند کشور عراق، سوریه، یمن و حزب‌الله لبنان تولید یا با نام تجاری آنها عرضه می‌شود. این‌ها هم کالای خارجی هستند. ما با این‌ها چگونه باید برخورد کنیم؟ اگر گفتیم که در جنگ اقتصادی و حمایت از کالای ایرانی و رونق تولید، می‌توانیم بگوییم چون اینها کالای خارجی اند، در مقابل کالای ایرانی نباید این‌ها را خرید؟ که اساساً رونق تولید بدون حمایت از کالای ایرانی امکان ندارد و روی دیگر این سکه رونق تولید حمایت از کالای ایرانی است.

شش. کالاهای ضروری زندگی مردم ایران که امکان تولیدش در داخل ایران وجود ندارد یا با هزینه‌های زیاد اقتصادی و غیر اقتصادی ممکن است در داخل ایران تولید شود. اما برخی کشورهای خارجی به سهولت و با هزینه کم اقتصادی تولید می‌کنند و با قیمت مناسب در اختیار ایران قرار می‌گیرد. این هم کالای خارجی است. اگر جزء کالای ضروری زندگی مردم ایران باشد و در داخل امکان تولیدش نیست یا ما

با هزینه های زیاد باید تولید کنیم. در حالی که در خارج از ایران دارد با قیمت بسیار مناسب تولید می شود. حکم این در این جنگ اقتصادی این نوع کالا چه خواهد بود.

هفت. برخی کالاهای خارجی ممکن است برای صنایع دفاعی ایران اهمیت فراوانی داشته باشند و آن کالاها تنها توسط دشمنان جمهوری اسلامی ایران مثل کشور آمریکا یا شرکت های آمریکایی تولید می شوند و آنان برای ضربه زدن به جمهوری اسلامی ایران آنها را تحریم کرده اند؛ در حالی که از برخی طرق می توان آن کالاها را خریداری و مورد استفاده قرار داد. مخصوصا وقتی این نوع کالاها را خریداری می کنند از طریق سیستم بانکی، نقل و انتقال پول، وقتی مبدا ایران باشد، آن شرکت تولیدی را تحت فشار قرار می دهند.

آن ها واردات یک نوع کالا را بسیار تشویق می کنند و هزینه ورود آن به ایران را کم می کنند. مثل کالاهای لوکس، کالاهای که ضد فرهنگ ما هستند. انواع سگ ها و سایر کالاهای ضد فرهنگی. یک نوع کالا را کاملا سعی می کنند اجازه ورود به ایران ندهند. آن هایی که در صنایع اصلی و دفاعی ما مورد نیاز هستند. خب اینها کالای خارجی هستند. این ها را چه کار کنیم؟ اگر در جنگ اقتصادی یک حکمی برای کالاهای خارجی کردیم شامل این ها هم می شود؟

با توجه به طیف گسترده ای از کالاهای خارجی نمی توان همه آنها را در یک ردیف قرار داد و حکم فقهی استفاده از آنها را یک نوع دانست. بنابراین در بررسی فقهی و آثار و پیامدهای استفاده از کالاهای خارجی باید توجه لازم به این امور صورت گیرد.

در هر صورت وقتی که در مقابل کالای ایرانی کالای خارجی را مطرح می کنیم و می گوییم که واجب است حمایت از کالای ایرانی صورت بگیرد، و حمایت به معنای خریداری و تقاضای پایدار کالاهای تولیدی ایرانی، توسط ایرانی و غیر ایرانی است. اگر پرهیز از کالای خارجی را مطرح کردیم، شامل کدام یک از این دسته ها می شود؟

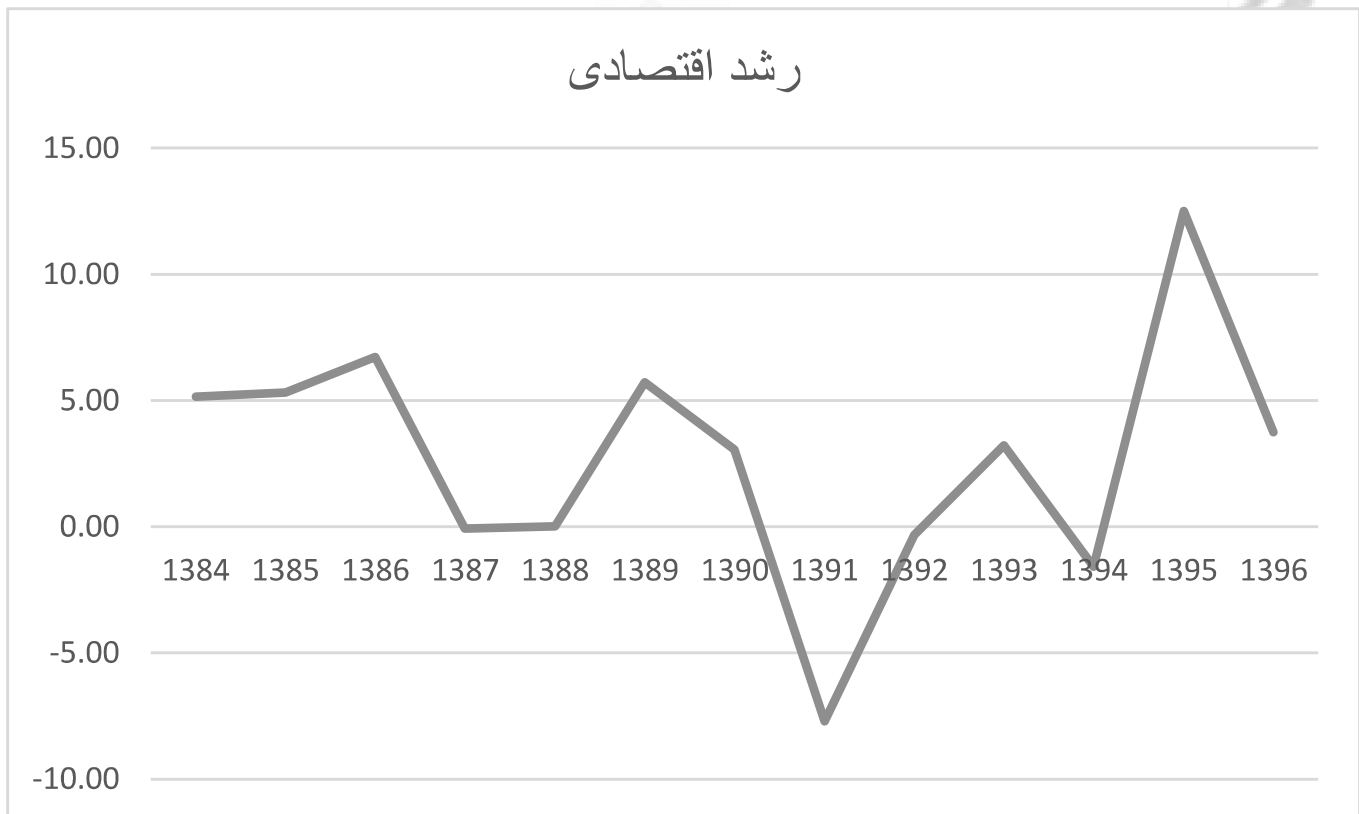
آثار اقتصادی حمایت از کالای ایرانی

پس حمایت از کالای ایرانی برای ما یک موضوع فقهی است. و دستگاه فقه باید تکلیف خودش را با این موضوع مشخص کند. یکی از ابعاد شناخت این موضوع در سطح دوم موضوع شناسی فقهی، شناخت آثار و پیامدهای این موضوع است. حمایت از کالای ایرانی، آثار مثبت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی فراوانی دارد. در این گفتار به آثار اقتصادی حمایت از کالای ایرانی در رفع مشکلات اقتصادی می پردازیم. رکود اقتصادی، بیکاری، حجم نقدینگی زیاد، تورم، قاچاق و نابسامانی های ارزی، عمده مشکلات اقتصادی ایران هستند. به بررسی نقش حمایت از کالای ایرانی در رفع این مشکلات می پردازیم.

در هر صورت حمایت از کالای ایرانی، همانند دارویی موثر، می تواند بسیاری از مشکلات اقتصادی جامعه را برطرف نماید. در ادامه تاثیر حمایت از کالای ایرانی در برطرف نمودن مشکلات اقتصادی به اختصار بررسی می شود.

۱. کنترل رکود اقتصادی

عدم رشد اقتصادی کشور را می‌گوییم رکود اقتصادی. اگر اقتصاد یک کشور رشد منفی داشته باشد. سعی کنید امسال درصد رشدش ۲ باشد، سال بعد بشود ۱. سال بعد بشود صفر. سال بعد بشود منفی یک. این را می‌گوییم رشد منفی. رشد منفی اقتصاد را به سمت رکود اقتصادی پیش خواهد برد. رکود اقتصادی آثار و پیامدهای منفی فراوانی دارد. رکود حالتی است که اقتصاد رشد پیدا نمی‌کند.^۱ نمودار زیر رشد اقتصادی ایران را بین سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

منبع: بانک مرکزی

البته به آمار سال ۹۵ جناب آقای مصباحی مقدم آن زمان که نماینده مجلس بود، خیلی اعتراض کرد. در آن سال گفته بودند ما ۱۲ درصد رشد اقتصادی داشته ایم. گفت این چیزی که می بینیم با این آماری که شما می دهید متفاوت است. با این همه بیکاری، با این همه تعطیلی کارخانه ها، شما می گوئید ۱۲ درصد رشد اقتصادی داری؟!

همانطور که در نمودار مشخص است، نرخ رشد در سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ تقریباً صفر، ۷/۷۱- در سال ۱۳۹۱، ۱/۵۹- در سال ۱۳۹۴ و در سال ۱۳۹۶ هم نرخ رشد از ۱۲/۵۲ به ۳/۷۳ کاهش یافته است.

در واقع خریداری و مصرف پایدار کالای تولید شده ایرانی توسط هر فرد ایرانی یا غیر ایرانی، منجر به سرمایه گذاری در تولید کالای ایرانی می شود. وقتی ما کالای ایرانی خریداری کنیم و تولید کننده ببیند کالای ایرانی مصرفش روز به روز دارد بیشتر می شود، طبیعتاً می رود سرمایه گذاری بیشتری می کند. و سرمایه گذاری نیز منجر به افزایش تولید و در نهایت رشد اقتصادی را به دنبال خواهد داشت. رشد اقتصادی ضد رکود است. این یعنی افزایش تولید کالای ایرانی. و موجب کاهش و کنترل تورم است. در واقع اگر کالاهای مورد نیاز در داخل کشور تولید و مصرف شود، تاثیر تحریم ها بسیار کاهش می یابد.

چون اساساً دشمن همین ۵-۶ مشکل اقتصادی که عرض کردیم را ابزار جنگ اقتصادی قرار داده. با رکود، با تورم، با ایجاد بیکاری، با قاچاق و با تلاطمات ارزی که اثرگذار جدی در زندگی روزمره مردم و معیشت آنها است، جنگ اقتصادی را علیه ما راه انداخته است.

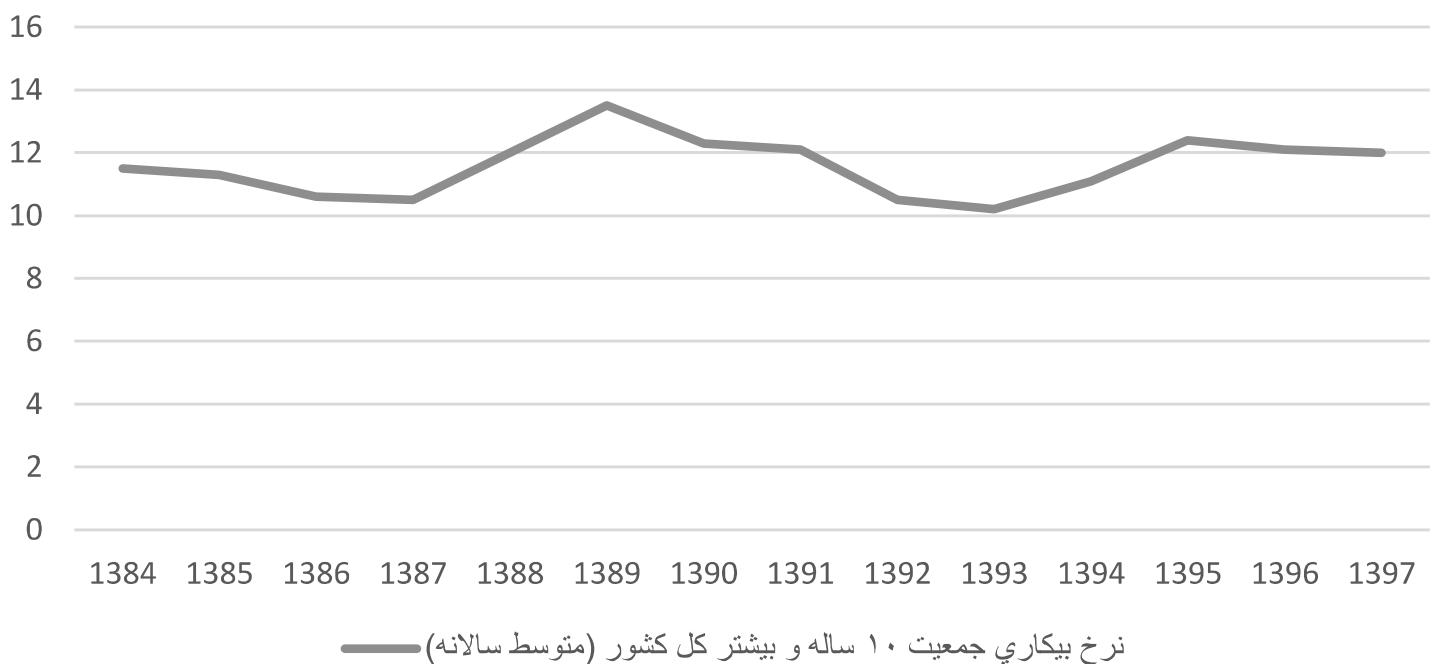
۲. کاهش بیکاری

طی همین فرایندی که عرض کردیم، وقتی حمایت از کالای ایرانی اتفاق بیفتد به طور طبیعی سرمایه گذاری بیشتر می شود. سرمایه گذاری بیشتر شود یعنی نیروی کار بیشتری را برای تولید به کار می گیرند. و نرخ بیکاری کاهش و نرخ اشتغال افزایش می یابد.

مرکز آمار در سال ۱۳۹۷ گزارش می دهد که نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر کل کشور (متوسط سالانه) ۱۲ درصد و نرخ بیکاری جوانان ۲۴-۱۵ ساله کل کشور (متوسط سالانه) نیز تقریباً ۲۷/۷ درصد بوده است.

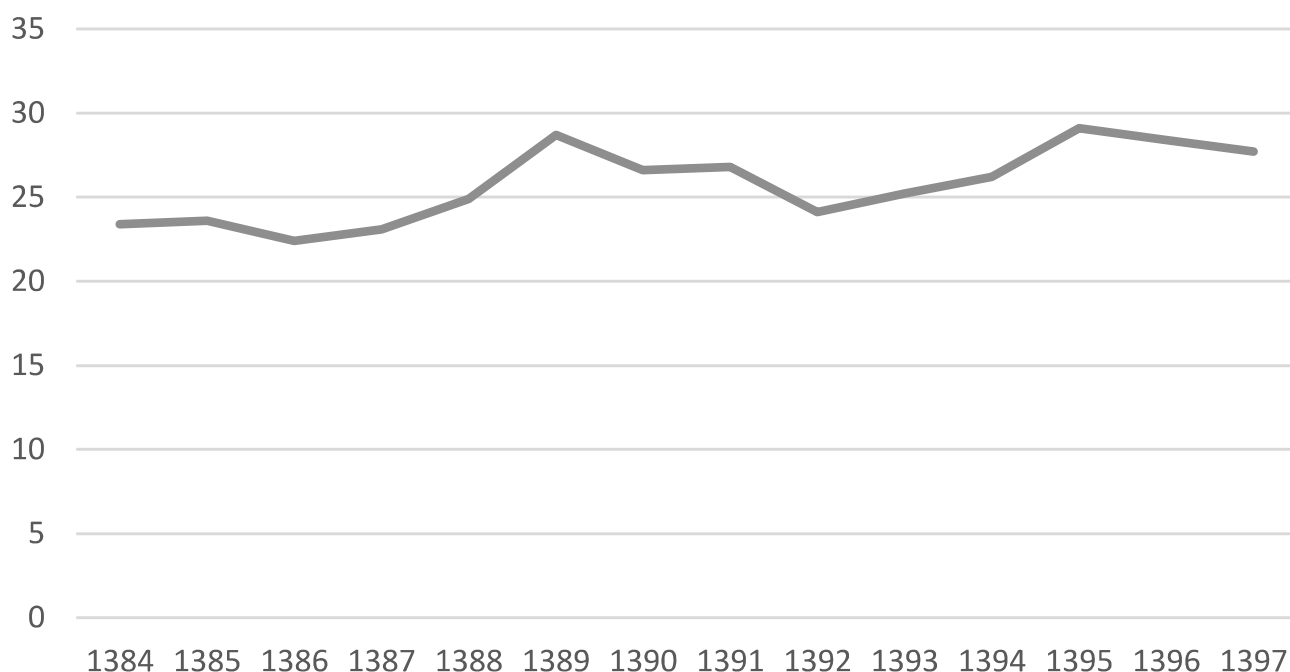
منبع: مرکز آمار ایران

نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر کل کشور (متوسط سالانه)

نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله کل کشور (متوسط سالانه)

منبع: مرکز آمار ایران

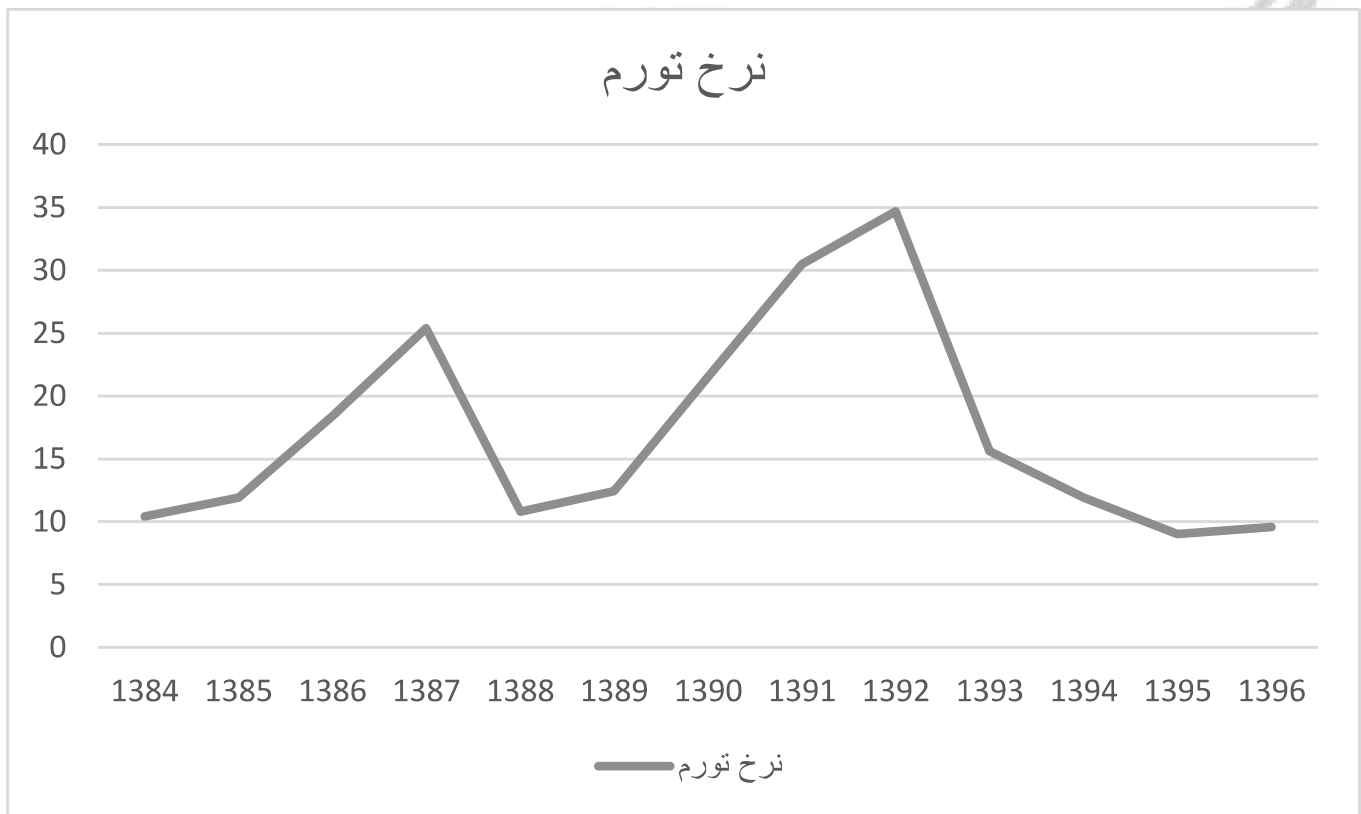
افزایش بیکاری در کشور، حداقل می‌تواند نشان دهنده عدم رونق اقتصادی در کشور باشد. برای کاهش بیکاری، باید تولید در کشور رونق یابد. یکی از الزامات رونق تولید هم وجود تقاضا برای تولیدات داخل است. بنابراین افزایش تقاضا برای کالاهای ساخت داخل، می‌تواند بیکاری را کاهش دهد. زیرا افزایش تقاضا، همانطور که در قسمت قبل ذکر شد، می‌تواند باعث ایجاد بنگاه‌های تولیدی جدید و یا افزایش تولید بنگاه‌های موجود شود و از این طریق می‌تواند ایجاد اشتغال نماید.

پس بنابر این حمایت از کالای ایرانی با آن تعریفی که کردیم بسیار در کاهش بیکاری و افزایش نرخ اشتغال تاثیر گذار است.

۳. کاهش تورم

تورم در اقتصاد به معنای افزایش قیمت چند کالای محدود نیست. بلکه یک اصطلاح اقتصادی است به معنای افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در یک دوره مشخص.

تورم شدید آثار نامطلوبی در عرصه اقتصادی ایجاد می‌کند. این نوع تورم بر پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، تولید کالاها و خدمات، اشتغال، توزیع درآمدها، مصرف، تجارت خارجی و هر نوع برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری اقتصادی (خصوصی و عمومی) اثر نامطلوبی دارد.^۲

منبع: بانک مرکزی

^۲ جهت مطالعه بیشتر رجوع شود به: غلامرضا سرآبادانی، دولت و تورم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی،

نمودار بالا نرخ تورم را طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد. فقط در سال ۱۳۹۵ تورم ایران زیر ۱۰ درصد بوده است.

حمایت از کالای ایرانی از دو جهت به کاهش اثر تحریم‌ها در بازار ارز و کنترل تورم ناشی از آن کمک می‌کند.

منشا اصلی تورم در ایران حجم نقدینگی و تلاطم بازار ارز است. اگر حمایت از کالای ایرانی اتفاق بیفتد، از دو سو تلاطم بازار ارز به حد اقل ممکن خواهد رسید. با حمایت از کالای ایرانی نیاز به واردات کالاهایی که مشابه داخلی دارند، از بین می‌رود. بنابراین بخشی از نیازهای ارزی کشور کاهش می‌یابد.

آسان‌ترین راه تحریک تورم بازار ارز است که رابطه بین مبادله پول ملی ما با سایر ارزها را به هم می‌ریزد به نفع ارزهای خارجی و به ضرر ارزش پول ملی. و کاهش ارزش پول ملی یعنی تورم و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها. اگر ارزش پول ملی کاهش یابد، لاجرم در یک فرایند زمانی خاص قیمت تمامی کالاها و خدمات افزایش می‌یابد.

ما همواره داشتیم کنترل قیمت می‌کردیم، ولی کی قیمت‌ها ثابت ماند؟! همچنین در صورت حمایت از کالای ایرانی، تولید این محصولات تداوم می‌یابد و با مدیریت درست، کیفیت و کمیت محصولات تولیدی افزایش می‌یابد و امکان صادرات محصولات داخلی فراهم می‌شود. بنابراین کشور می‌تواند بخشی از ارز مورد نیاز خود را از طریق صادرات کالاهای تولید داخل تامین نماید. الان بسیاری از کالاهای با کیفیت ما به بسیاری از نقاط دنیا صادر می‌شود.

بنابراین حمایت از کالای ایرانی از این جهت هم که باعث می‌شود تولید کننده امید به تداوم تولید خودش کند، سرمایه‌گذاری جدید کند، کیفیت و کمیت کالای

خودش را افزایش دهد و زمینه صادرات را فراهم کند. خب اگر زمینه صادرات فراهم شود، جریان ارز معکوس می شود. یعنی واردات ارز به ایران، از انواع ارزهای مختلف اتفاق می افتد. وقتی زمینه واردات ارز به ایران بیشتر بشود، خود به خود تلاطمات ارزی که منشا اصلی تورم در ایران است از بین خواهد رفت.

۴. کاهش قاچاق

در ادبیات اقتصادی قاچاق عبارت است از تهیه، حمل و نقل، خرید، فروش و نگهداری انواع کالاها و فرآورده‌ها بر خلاف قوانین و مقررات جاری کشور.^۳ قاچاق پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بسیاری دارد. از جمله پیامدهای اقتصادی قاچاق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. رکود اقتصادی: با واردات کالاهایی که مشابه داخلی دارند، تولید کننده داخلی با مشکل عرضه و فروش مواجه می‌شود و این امر باعث کاهش تولید و سرانجام با رکود مواجه می‌گردد. رشد اقتصادی داخلی ضربه می‌خورد و خود به خود اقتصاد به سمت رکود خواهد رفت.

۲. افزایش بیکاری: با واردات کالاهای خارجی که مشابه آن در داخل تولید می‌شود، بنگاه‌های تولیدی تعطیل یا با کاهش تولید مواجه می‌شوند که این امر زمینه بیکاری را فراهم می‌نماید.

البته گاهی واردات رسمی هم باعث می‌شود که بنگاه‌های تولیدی ما با تعطیلی و بیکاری مواجه شوند.

^۳ قاچاق، موسسه تحقیقات تدبیر اقتصاد، ۱۳۸۱، ص ۹

۳. خسارت به واردکنندگان قانونی کالا: قاچاقچیان کالاها بدون پرداخت هزینه گمرکی کالاهای خود را وارد یا خارج کرده و به سود بسیار بالایی دست می‌یابند و واردکنندگان قانونی با پرداخت هزینه‌های گمرکی توان رقابت با آنها را نخواهند داشت.

۴. اخلال در نظام اقتصادی کشور: قاچاق کالا، برنامه‌ریزی مسئولان اقتصادی کشور را برای تنظیم بازار برهم زده و موجب آشفتگی نظام عرضه و تقاضا می‌شود.

۵. کاهش درآمدهای دولت: درآمدهای دولت از ناحیه عدم پرداخت عوارض خروج یا ورود کالا به کشور، کاهش می‌یابد.

۶. افزایش هزینه‌های دولت: دولت برای اینکه با پیامدهای مختلف قاچاق کالا مقابله کند، باید سازمان‌های مختلف را تاسیس و برای حفظ و نگهداری مرزهای کشور، کشف کالاهای قاچاق و ... هزینه‌های هنگفتی را متحمل شود.

خریداری و مصرف پایدار کالای تولید شده ایرانی توسط هر فرد ایرانی یا غیر ایرانی تقاضا برای کالای قاچاق خارجی را از بین می‌برد. اگر همه پایبند باشند به خرید کالای داخلی که مشابه خارجی هم دارد، زمینه قاچاق خود به خود از بین می‌رود. و این مشکلات شش گانه از بین می‌رود. بنابراین وقتی تقاضا وجود نداشته باشد، سود حاصل در بازار کالای قاچاق از بین می‌رود و دیگر انگیزه‌ای برای قاچاق کالا به داخل وجود نخواهد داشت.

بنابراین حمایت از کالای ایرانی خودش زمینه اصلی تحقق شعار امسال هم هست. اگر ما رونق تولید داشته باشیم، تولید کنندگان بخواهند تولید کنند ولی ما مصرف

نکنیم. و اگر زمینه صادرات برای کالای آنها مصرف نشود، چه اتفاقی رخ می دهد؟ تولید کننده ای که تشویقش کردیم به سرمایه گذاری، اگر تقاضای پایدار نباشد، نه تنها منفعتی نمی برد، بلکه بنگاهش تعطیل می شود. و معمولاً بدهکار بانکی می شوند.

این موضوع شناسی از نوع دوم سطح موضوع شناسی بود. از جلسه بعد ان شاء الله وارد بحث های فقهی می شویم. ادله اولیه و بعد پس از ادله اولیه، ادله ثانویه حمایت از کالای ایرانی را با هم بررسی خواهیم کرد.

